የዜጎች መድረክ

ቅፅ 1 ቁጥር 13 መስከረም 29 ቀን 2012 ዓ.ም

በኢዜማ ህዝብ ግንኙነት የሚዘጋጅ

አዲስ አበባ

ሁሉን ጠቅልላ የያዘችው አጨቃጫቂ ከተማ

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የመመስረት የጋራ ራዕያችን እንዲሳካ በኃላፊነት እንንቀሳቀስ

በሀገራችን ያለን የፖለቲካ ኃይሎች ባለፉት 50 ዓመታት ስንከተል የነበረው የፖለቲካ አካሄድ በሕዝብ መሀከል መተማመንን እና አንድነትን ከመፍጠር ይልቅ ሕዝባችን እርስ በርስ እንዲፈራራ እና አንዱን የሌላው ጠላት አስመስሎ በመሳል ላይና ፍፁም በመለያየት ላይ የተመሰረተ ነበር። በዚህ አካሄድ ከቀጠልን የምንፈልገውን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መገንባት አይደለም፤ እንደ ሀገር መቀጠላችንንም አደጋ ወስጥ እንከተዋለን።

ገዢው ፓርቲ እና አባል ድርጅቶቹ እንዲሁም ሌሎች የተቃዋሚ ፓርቲዎች ጊዜያዊ ድጋፍ ለማግኘት፣ የሕዝብን ጠባሳ ማከክ አቁመው ሕዝቡን ማደራጀት እና የዜጎችን ሕይወት ሊለውጡ የሚችሉ የፖሊሲ አማራጮችን ማቅረብ ላይ ትኩረት ሊሰጡ ይገባል። ቁጥሩ በጣም ከፍተኛ የሆነ ሥራ አጥ ወጣት ይዘን፣ በደከመ የትምህርት ፖሊሲ ምክንያት ትውልድን ገድለን ስናበቃ፣ ለዜጎች መድህኒት መግዣ እንኳን ማመንጨት ያልቻለ ኢኮኖሚ እያለን የአጭር ጊዜ ድጋፍ ማሰባሰብን ብቻ ማዕከል ያደረጉ ተግባራት ላይ ማተኮር እንደ ሀገር ከባድ ዋጋ ያስከፍለናል፡፡

በመንግሥት ኃላፊነት ላይ የተቀመጡ ኃላፊዎች፣ ተፅእኖ ፈጣሪ ግለሰቦችና ተቋማት የተጀመረውን ሀገራዊ መነቃቃት ወደፊት ማስቀጠል እና ወደ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የምናደርገውን ሽግግር የተሳካ እንዲሆን ከመቼውም ጊዜ በላይ በከፍተኛ የኃላፊነት ስሜት ሊንቀሳቀሱ ይገባል።

ኢዜማ ከተመሰረተ ጀምሮ እንደተቋም የሚደረጉ እንቅስቀሴዎችና በመሪዎች የሚደረጉ ንግግሮች ትልቁን ሀገራዊ ምስል ግምት ውስጥ ያስገቡ እንዲሆኑ ጥረት ሲያደርግ ቆይቷል። ይህ አካሄዳችን አብዛኛው ሕዝብ ገብቶት የተቀበለው ቢሆንም፣ እንደፍርሀትና አድርባይነት የቆጠሩትም አሉ።

አሁንም ወደፊትም የሀገራችን ፖለቲካ የዘመነ እና የዜጎችን ሕይወትን በሚቀይር የፖሊሲ አማራጮች በሚደገፍ ፉክክር እንጂ ለአጭር ጊዜ ድጋፍ ለማግኝት የዜጎችን ስሜት በመኮርኮር ሥልጣን ለመያዝ በፍጹም እንደማንሞክር ቃል እንገባለን።

ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እና የዜጎች እኩልነት ውጪ የምናድርለት ዓላማ የሌለን መሆኑንም ልናረጋግጥ እንወዳለን። ሌሎች የፖለቲካ ኃይሎችም ይሄንኑ መንገድ እንዲከተሉ አጥብቀን እንመክራለን፡፡

ኢዜማ በኢሕአዴግ ውስጥ የሚገኙ የብሔር ድርጅቶች እርስ በእርስ እያደረጉ የሚገኙትን ትንኮሳ እንዲያቆሙ አሳሰበ

መስከረም 29 ቀን 2012 ዓ.ም (የዜጎች መድረክ)

የኢትዮጵያ ዜጎች ለማኅበራዊ ፍትህ (ኢዜማ) ‹‹የኢትዮጵያ ሕዝብ ፍትሕ እና ነፃነት ጥያቄ በግዴለሽነት በሚንቀሳቀሱ ሰዎች ተግባራቸው እንዳይጠለፍ ሁሉም ዘብ ሊቆም ይገባል” በሚል ርዕስ እለተ ማክሰኞ መስከረም 27 ቀን 2012 ዓ.ም ባወጣው መግለጫ በኢሕአዴግ ውስጥ የተሰባሰቡ የብሔር ድርጅቶች እርስ በእርስ በሚያደርጉት ትንኮሳ ሕዝብ ወደ እልቂት ሊያመራ ስለማይገባ እያደረጉ የሚገኙትን የትንኮሳ አካሄድ እንዲያቆሙ በጥብቅ አሳስቧል፡፡

የኢሬቻ በአል የሰላም፣ የይቅርታ እና የምስጋና ታላቅ በዓል መሆኑን ያወሳው መግለጫው “የኦዴፓ አደረጃጀት ኢሬቻን መጥለፉ ሳያንስ የተለመደውን የ100/150 ዓመት የሠባሪ/ተሠባሪ ትርክት ማቀንቀኑ ሀገሪቱን ወደ አንድነት ለማምጣት የሚደረገውን ጥረት ወደኋላ የሚጎትት እና የሚበርዝ በመሆኑ እንዲህ ዓይነቱ ትርክት በአስቸኳይ እንዲታረም እንጠይቃለን” ብሏል፡፡ የአዲስ አበባ ከተማ ፖሊስ በቅርቡ ያስተዋወቀው አዲስ የደንብ ልብስ ለከተማ ፖሊስ የሚመች ሆኖ አላገኘሁትም ስለዚህም ጥቅም ላይ እንዳይውል ሲል ጠይቋል፡፡ አያይዞም “የአዲስ አበባ ከተማ ፖሊስ ከፖለቲካ ወገንተኝነት በጸዳ መልኩ የከተማዋን ኅብረተሰብ ደኅንነት ማስጠበቅ እና አባላቱ የሚፈጽሙትን የሰብዓዊ መብት ጥሰት ማስቆም ላይ ትኩረት ሰጥቶ ሊሠራ ይገባል” ሲል ማሳሰቢያ ሰጥቷል፡፡ ወሬ እየፈበረኩ ግጭቶችን የሚፈጥሩ ሚዲያዎች እንዳሉ በመግለጫው ላይ ያወሳው ኢዜማ፣ የብሮድካስት ባለስልጣን በእነዚህ ሚዲያዎች ላይ አስተማሪ እርምጃ እንዲወስድባቸው አሳስቧል፡፡ የአዲስ አበባ ሕዝብ እየደረሰበት ያለውን አፈና እስካሁን በሆደሰፊነት ማለፉ ሊያስመሰግነው ቢገባም ይህን ያልተረዱ ወገኖች ትዕግስቱን እንደፍርሀት፤ ጨዋነቱን እንደ የዋህነት እየወሰዱ ማኅበረሰቡን እየተነኮሱት እንደሚገኙ ፓርቲው ገልጿል፡፡ የከተማው ሕዝብ ራሱን በራሱ የማስተዳደር መብቱን ለመሸረፍ የሚደረጉ እንቅስቃሴዎችን እንደማይታገስና ይህንን መብቱን በዘላቂነት ለማስጠበቅም ራሱን ከቀበሌ ጀምሮ በሁሉም ያስተዳደር እርከን በጠንካራ ሁኔታ አደራጅቶ የራሱን መብት ለማስከበርና የራሱን መሪዎች ለመምረጥ መዘጋጀት ይጠበቅበታል ሲል ለከተማው ሕዝብም ማሳሰቢያ ሰጥቷል፡፡ አያይዞም ይህንን ራስን የማስተዳደር እንቅስቃሴውን እውን ለማድረግ ከከተማው ሕዝብ ጋር አብሮ እንደሚሠራና የከተማውን ሕዝብም ዘርና ሃይማኖት ሳይለይ በዜግነቱና በከተማ ነዋሪነቱ እንደሚያደራጅ ገልጿል፡፡

ኢዜማ፣ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታን እና የሀገር አንድነትን ማስቀጠል ከሁሉም ቅድሚያ የሚሰጠው ጉዳይ መሆኑንና ለዚህም አስፈላጊ የሚባለውን መስዋትነት ለመክፈል ወደኋላ እንደማይልና የኢትዮጵያ ሕዝብም ከጎኑ እንደሚቆም እንደማይጠራጠር በመግለፅ መግለጫውን ቋጭቷል፡፡

አድራሻ

ስልክ
+251118592950

ኢሜይል
ethzema@gmail.com

ትዊተር
www.twitter.com/ethzema

ፌስቡክ
www.facebook.com/ethzema

የኢትዮጵያ ዜጎች
ለማኅበራዊ ፍትህ
(ኢዜማ)

መስከረም 29 ቀን 2012 ዓ.ም
አዲስ አበባ

በአማንይሁን ሲ.

አዲስ አበባ

ሁሉን ጠቅልላ የያዘችው አጨቃጫቂ ከተማ

አማራጭ መፍትሄ

አዲስ አበባ፤ ስያሜ፣ ምስረታና ዕድገት (ታሪካዊ ዕይታ)

በዘመናዊት ኢትዮጵያ የከተሞች ታሪክ ውስጥ የአዲስ አበባን ያህል የበረከተ ሚና ያላት፣ ተጽኖዋ የገዘፈና ድንበር የተሻገረ፣ እንደዚሁም ዓለምዓቀፍ ገጽታን የተላበሰች ከተማ የለም።ይሁን እንጂ ይች ታሪካዊ ከተማ ከምስረታዋ ጀምሮ ስታጨቃጭቅና የባለቤትነት ጥያቄ በተደጋጋሚ እየተነሳባት ስታወዛግብ የከረመች መዲና ናት።

አዲስ አበባ የተመሰረተችው የሸዋው ንጉሥ በኋላም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት የሆኑት ዳግማዊ አፄ ሚሊኒክ በ1879 መናገሻቸውን ከአንኮበር ወደ እንጦጦ በማዞራቸው ነው። የእንጦጦ ቅዝቃዜ አስቸጋሪ የነበረ በመሆኑ ባለቤታቸው እተጌ ጣይቱ፣ ንጉሱ ለዘመቻ እንደሄዱ ከእንጦጦ ወደ ታች ዝቅ ብለው ፍል ውሐ አካባቢ ሰፍረው ጠበቋቸው። ምንም እንኳን የእንጦጦ ተራራ ለወታደራዊ ተልዕኮ ስትራቴጂያዊ ጠቀሜታው ከፍተኛ የነበረ ቢሆንም፤ የፍል ውሐ አካባቢ የነበረው የተሻለ አየር ንብረትና አስተማማኝ የውኃ አቅርቦት የንግስቲቱን ቀልብ ስቦት ነበር።

ይህች ስያሜዋን በእተጌ ጣይቱ አማካኝነት ካደመቀት የአደይ አበባዎች የቀሰመችው ከተማ ከአድዋ ጦርነት በኋላ ይበልጥ እየሰፋችና እየዘመነች መጣች። በበርካታ የግንባታ ሥራዎቿም የአውሮፓ፣ የኤሲያና የመካከለኛው ምስራቅ ባለሙያዎችን በማሳተፍ በከፍተኛ ፍጥነት እየሰፋችና ዘመናዊነትን እየተላበሰች መጣች።

አፄ ምኒሊክ የዘመናዊ ሀገረ-መንግሥት አስፈላጊነትን በጣም ይረዱ ስለነበር ኢትዮጵያን ከአውሮፓ ቴክኖሎጂ ጋር ማስተዋወቅን ከፍተኛ ትኩረት ሰጥተው ይሠሩ ነበር። በመሆኑም መናገሻቸውን በባለቤታቸው ምርጫ አዲስ አበባ ላይ ካደረጉ በኋላ ሙሉ ትኩረታቸው መንግሥታቸውን ማጠናከርና ማዘመን ላይ ነበር።

ንጉሡ ከ1884 ጀምሮ የመንግሥትን የገንዘብ አቅም በማሳደግ ኢትዮጵያን ለማዘመንና የልማት አውታሮችን ለማስፋፋት የሚያስፈልገውን ፋይናንስ ለመሰብሰብ የዘመናዊ የግብር ሥርዓትን አስፈላጊነት በመረዳት በአዲስ አበባ የግብር ሰብሳቢ መስሪያ ቤት አቋቋሙ። በዛው ዓመት የታላቁ ምኒሊክ ቤተመንግሥት በመባል የሚታወቀውን ቤተ-መንግስታቸውን ማሳነጽ ጀመሩ። ከሁለት ዓመት በኋላ ደግሞ ማሪያ ትሬዛ የተባለውን የኦስትሪያ መገበያያ ገንዘብ ሥራ ላይ በማዋል ንግድ እንዲዘምን ፈር ቀደዱ። በመቀጠልም የፖስታ አገልግሎትን በከተማው ሥራ አስጀመሩ።

በዚህ ጥረታቸው ላይ እያሉ ገና የንጉሠ ነገሥትነት አክሊላቸውን ሳይደፉ አሰብ ላይ እግሩን ያሳረፈው የጣሊያን ወራሪ ቀስ በቀስ ድንበር እየገፋ ኢትዮጵያን የመውረር ፍላጎቱን በይፋ ያሳይ ጀመር። በአንድ በኩል ይህን የሀገር አንድነት የሚፈታተን የቅኝ ገዢ ለመመከት ዝግጅት እያደረጉ በሌላ በኩል ደግሞ ሀገራቸውን የማልማት ሥራቸውን አጧጡፈው ቀጠሉ።

ንጉሡ በአንድ በኩል ሀገረ-መንግሥት የማጽናት ሥራን እያጠናከሩ፤ በሌላ በኩል ደግሞ ወራሪን ለመመከት ዝግጅት ላይ እያሉ ኢትዮጵያ በዘመኗ አይታ የማታውቀው እጅግ የበረታ ድርቅና ረሃብ ተጋረጠባት። ክፉ ቀን በተባለውና ለአራት ዓመታት ብርቱ ክንዱን ባሳረፈባት ድርቅ ምክንያት ኢትዮጵያ ካሏት የቀንድ ከብት ኃብት ከግማሽ በላይ ገብራ፣ ከአንድ ሚሊዮን የሚበልጡ ልጆቿን በርሃብ አለንጋ አስቀጥፋ ክፉውን ቀን አለፈችው። ንጉሠ ነገሥቱም ባንድ በኩል ለአይቀሬው ጦርነት እየተዘጋጁ በሌላ በኩል ደግሞ ሕዝቡ ከርሃቡ እንዲያገግምና የሀገረ-መንግሥታቸውን የማዘመን ሥራ እየከወኑ የ1888ን የአድዋ ጦርነትን ተጋፍጠው በድል ተወጡ።

ጣሊያን በጦርነቱ በተሸነፈች በማግስቱ የአዲስ አበባ ስምምነት የተባለውን ውል በመፈረም የኢትዮጵያን ነፃና ሉዓላዊ ሀገርነት ሳታቅማማ ተቀበለች፤ ኤምባሲዋንም ከሁሉም ቀድማ ከፈተች። በመቀጠልም ፈረንሳይ፣ እንግሊዝ፣ አሜሪካ፣ ቤልጂየም፣ ራሺያና ሌሎችም ሀገሮች ሚሲዮኖቻቸውን በአዲስ አበባ በመክፈት የኢትዮጵያን ሉዓላዊነት መቀበላቸውን አረጋገጡ።

የኤምባሲዎቹ መከፈት ለአዲስ አበባ የመሰረተ ልማት መስፋፋት ትልቅ እድል የፈጠረ ነበር። ንጉሡ ነገሡቱ ከአውሮፓ መንግስታት ጋር ግንኙነታቸውን ይበልጥ በማሳደግ በ1892 የስልክ አገልግሎትንና በጀነሬተር ኃይል የሚሠራ መብራትን፣ የቧንቧ ውሐ፣ ሆስፒታልና ፖሊስ ጣቢያ አስገነቡ። በ1897 ደግሞ የማዕከላዊ ባንክ በማቋቋም በአገሪቱ የዘመናዊ የፋይናንስ ሥራ እንዲስፋፋ የመሰረት ድንጋዩን አኖሩ። የከተማዋ መሰረተ ልማትና የፋይናንስ ሥርዓት ፈር እየያዘ መሄድ አዲስ አበባ በአጭር ጊዜ ውስጥ የበርካታ የውጭ አገር ዜጎች፣ ዲፕሎማቶችና ባለሐብቶች መናኸርያ ከመሆን ባሻገርም በከተማዋ የንግድና የኢንቨስትመንት መስክ ለመሰማራት ፍላጎቶች እያሳዩ እንዲመጡ አስቻለ። ቁጥሩ እየጨመረ ለመጣው የውጭ ሀገር ጎብኚ እንግዳ ማረፊያ በማስፈለጉ የእተጌ ጣይቱ ሆቴል በ1898 ተከፈተ።

የዘመናዊ ትምህርት ፈር ቀዳጅ የሆኑት ዳግማዊ አጼ ሚኒሊክ የዳግማዊ ሚኒሊክ ትምህርት ቤትን በ1899 ከማቋቋማቸው በተጨማሪ በፊታውራሪ ኃብተጊዮርጊስ ዲነግዴ ዋና ሚኒስትርነት (በአሁኑ አጠራር ጠቅላይ ሚኒስትርነት እና

የጦር ሚኒስቴርነት) የሚመራ የሚኒስትሮች ምክር ቤት በ1898 ለመጀመሪያ ጊዜ በማቋቋም የዘመናዊ ሀገረ-መንግስት ግንባታቸውን ወደ ላቀ ከፍታ አሸጋገሩት። የመንገዶችና ሌሎችም የመሰረተ ልማት አውታሮች ግንባታ መስፋፋት፤ የመኳንንቱ ከተለያዩ አካባቢዎች በተለይም ከሰሜን ሸዋ ወደ አዲስ አበባ በስፋት መምጣት፤ የውጭ አገር ዜጎች በብዛት መግባትና በተለያዩ የንግድና ኢንቬስትመንት ሥራዎች ላይ መሰማራት የአዲስ አበባን ገጽታ በአጭር ጊዜ ውስጥ ቀየረው። በ1886 ተጀምሮ በ1909 የተጠናቀቀው የኢትዮ ጅቡቲ የባቡር መስመር ደግሞ ይበልጥ የከተማዋን የንግድ ማዕከልነት እያሰፋውና አገሪቱ ምርቶቿን ለውጭ ገበያ እንድትልክ እንደዚሁም በስፋት እንድታስገባ ምቹ ሁኔታ ፈጠረ።

ይሁን እንጂ ከ1901 ጀምሮ የንጉሡ ነገሥቱ ጤንነት ከዕለት ወደ ዕለት በዕጅጉ እያሽቆለቆለ መምጣት የአገሪቱ አንድነት ላይ ከፍተኛ ስጋት እየጋረጠ መጣ። በተለይ ንጉሡ በሕይወት ያለ አልጋ ወራሽ ልጅ ስላልነበራቸው የሥልጣን ክፍተቱ እንዴት ይሞላል የሚለው አውሮፓውያኑን ጭምር ያሳሰበና ሀገሪቷን ለሶስት ተከፋፍሎ ለመቀራመት ድርድር ያስቀመጠ ክስተት ነበር። የልጅ ልጃቸው ልጅ እያሱ በ1905 በትረ ሥልጣኑን በመረከቡና በሸዋ መኳንንቶች ዘንድ የተሰጋው የመከፋፈል አደጋ በመቅረቱ ጣሊያን፣ ፈረንሳይና እንግሊዝ ኢትዮጵያን ለሶስት ለመቀራመት እንደቋመጡ አስቀርቷቸዋል።

ፍላጎቱ ከምስራቁ የአገሪቱ ሕዝቦች ጋር የሻከረውን ግንኙነት ማለዘብ ላይ ያደረገው ልጅ እያሱ አጼ ሚኒሊክ የጀመሩትን ሀገር የማዘመን ታላቅ ፕሮጀክት የማስቀጠል አቅምና ፍላጎት እምብዛም አልነበረውም። ይልቁንም ባልተለመደ መልኩ የተለያዩ ሚስቶች ከአፋር አካባቢ ማግባቱ በቤተ መንግሥቱ ዙሪያ የነበሩ የኃይማኖት መሪዎችንና የሸዋ መኳንንቶችን አላስደሰተም ነበር። በመሆኑም በይፋ የንጉሡ ነገሥትነት አክሊልን ሳይደፋ የያዘውን በትረ ስልጣን ከሶስት አመት በላይ ሳይቆይበት እንዲያጣው ሆነ። በምትኩም የአጼ ሚኒሊክ ሴት ልጅ ዘውዲቱ እንዲነግሱ በማሰብ፤ ልጅ እያሱ ከስልጣናቸው መስከረም 17፤ 1908 እንዲነሱ ተደረገ።

ሐረር የተወለዱት ንግሥት ዘውዲቱ በመንግሥት አስተዳደር ኃላፊነት እምብዛም ልምድ ስለሌላቸው ክፍተቱን ለመሙላት በንግሥናው የዘር ሐረግ መሰረት ቀጣዩን አልጋወራሽ ልዑል ተፈሪ መኮንን ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ (Regent Plenipotentiary) በዘመኑ አጠራር ጠቅላይ ሚኒስትር ሆነው አብረዋቸው እንዲሠሩ የሸዋ መኳንንቶች አመቻቹ። ለ14 ዓመት ያህል በነገሡበት ዙፋን ወግ አጥባቂና ሃይማኖተኝነት የሚጫናቸው ንግሥት ዘውዲቱ በርካታ ቤተክርስቲያን ከማሠራት አልፈው በከተማዋና አገሪቱ የነበራቸው የልማት አሻራ እምብዛም ነበር። ልዑል ተፈሪ መኮንን ግን የዳግማዊ አጼ ሚኒሊክን ፈለግ በመከተል በዘመናዊ ሀገር ግንባታና የልማት ሥራዎች ላይ ተጠምደው ነበር። በተለይ በባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴነት ዘመናቸው መግባደጃ አካባቢ የአገሪቱን የውጪ ንግድ በማሳደግ በተለይም ቡና፣ ቆዳና የቆዳ ውጤቶችን ወደውጭ በስፋት በመላክ በሀገሪቱ የከበርቴው ሥርዓት እንዲያቆጠቁጥ መንገድ ከመክፈቱም ባሻገር በከተማው የተፈሪ መኮንን ድጋፍ እንዲጎለብት ከፍተኛ አስተዋፆ አድርጓል። በዘውዲቱ የመጨረሻዎቹ ዓመታት በጉልህ ሚናቸው እየጨመረ የመጣው ተፈሪ መኮንን ኢትዮጵያን በ1916 የሊግ ኦፍ ኔሽን አባል በማድረግና ከአውሮፓ መንግሥታት ጋር የጠበቀ ዲፕሎማሲያዊ ግንኙነት በመፍጠር ሀገር ለማዘመንና በአውሮፓውያን ዘንድ ያለውን የኢትዮጵያ ገጽታ ለማሳደግ ባበረከቱት አስተዋፆ በይበልጥ ይታወቁ ነበር። ተፈሪ ከሀገር ውጪ ለይፋዊ የሥራ ጉብኝት የሄዱ የመጀመሪያው የኢትዮጵያ መሪም ናቸው።

በ1923 ንግሥቲቱ በድንገት ሲያርፉ፣ ተፈሪ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ተብለው የንጉሠ ነገሥትነት አክሊል ደፉ። ተፈሪ ሊነግሡ ዕቅድ ከተያዘበት ጥቂት ሳምንት በፊት የአዲስ አበባን ገጽታ የማስዋብ ሥራ ማለትም መንገዶቿን የማጽዳትና ቀለም የመቀባት፣ የመብራት፣ ውሐና የስልክ አገልግሎቶችን የማስፋት እንደዚሁም በርካታ ኃውልቶችን በከተማው የማስቆም ሥራ ተሠርቷል። በአጭር ጊዜ ውስጥ ቢሆንም የተስፋፋው የልማት ሥራ የተፈሪን መንገሥ የከተማው ሕዝብ በከፍተኛ ተስፋ እንዲጠብቀው አድርጓል።

ንጉሠ ነገሥቱ ሀገሪቱን የማዘመን ሥራ ከሜጂ ጃፓን የተቀዳ ሕገ-መንግስት በራሳቸው ፍላጎት በ1923/4 ለሀገሪቱ በማስተዋወቅ የዘመናዊ የመንግሥት አስተዳደር እንዲጎለብት አንድ እርምጃ ወደፊት ሄደዋል። ሀገሪቱ በጣልያን እስከተወረረችበት ጊዜ ድረስም በርካታ መሰረተ ልማቶችን በተለይም የትምህርት ተቋማትን በማስፋፋት የአዲስ አበባንና የሌሎች ከተሞችን እድገት ወደፊት አስቀጥለዋል።

የአምስት ዓመቱ የጣልያን ወረራ (1928 - 1933)

የአድዋ ድልን ለመበቀል ሁሌም ታሴር የነበረችው ጣሊያን በ1917 የእብሪተኛው ቤኔቶ ሙሶሊኒ ወደ ሥልጣን መምጣት ኢጋጣሚውን አመቻቸላት። በሶማሊያና ኤርትራ የቅኝ ግዛት አስተዳደር የነበራት አውሮፓዊቷ ሀገር በ1928 «ወል ወል» በተባለው የኢትዮጵያ የምስራቅ ግዛት በድንገት ጥቃት በመሰንዘር የጀመረችው ወረራ ጉዳዩ ጠብ ያለሽ በዳቦ ሆኖ ጭራሽ ኢትዮጵያ ይቅርታ እንድትጠቅይና ካሳ እንድትከፍል በይፋ እስከመጠየቅ ደረሰች። ጉዳዩን ወደ ሊግ ኦፍ ኔሽንስ የወሰዱት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ (ቀ.ኃ.ሥ) የመንግሥታቱን ድርጅት ምላሽ እየጠበቁ ባለበት ሰዓት ጣሊያን ወረራዋን እጅግ በታጠቀ ግዙፍ ወታደርና ከአየር ላይ በሚወረወር የመርዝ ጋዝ በመታገዝ በቅድሚያ አድዋን በማውደም፤ ከዛም አክሱምን በመደብደብ ፊታቸውን ወደ መቀሌ በማዞር እስከ ማይጨው ዘለቁ። በማይጨው የንጉሠ ነገሥቱን ዋና የተደራጀ የሚባል ጦር አሸንፈው ሚያዚያ 27 ቀን 1928 አዲስ አበባን ተቆጣጠሩ። በመኳንንቱ ጎትጓችነት የጣሊያን ጦር አዲስ አበባ ከመግባቱ ሶስት ቀን ቀደም ብለው ቀ.ኃ.ሥ ወደ እንግሊዝ ተሰደዱ።

የጣሊያን የአምስት ዓመቱ ወረራ በርካታ ጉዳቶችን ያስከተለ ቢሆንም፤ ከመሰረተ ልማት ማስፋፋት ጋር በተያያዘ ለአዲስ አበባም ሆነ ለሌሎች የአገሪቱ ከተሞች ትልቅ እምርታን አምጥቷል። በአዲስ አበባ ከፍተኛ የሆነ የመንገድና የኤሌክትሪክ መስመር ዝርጋታ በተለይም ወረራውን ተከትሎ የመጡ የጣሊያን ዜጎች በሚኖሩባቸው የከተማው አካባቢዎች ተስፋፍቷል። እንደዚሁም በመላ ሀገሪቱ የመንገድ ግንባታ ፕሮጀክቶች በከፍተኛ ፍጥነት ተስፋፍተዋል። ይህም ከተማዋንና የአገሪቱን እድገት በከፍተኛ ደረጃ አሻሽሎታል። አራዳ ጊዮርጊስ አካባቢ የነበረውም የገበያ ቦታ ወደ መርካቶ በማዞር የአፍሪካ ሰፊ ክፍት የገበያ ማዕከል እንዲፈጠር አስተዋፆ አድርጓል፤ በአራዳ ጊዮርጊስ አካባቢ ደግሞ ዘመናዊ ምግብ ቤቶች የኬክና ሌሎችም ፈሳሽ መጠጦችን እና ምግብ የሚያቀርቡ የመዝናኛ ቤቶች መስፋፋት ለከተማው መዘመንና ማደግ አስተዋፆ ነበራቸው።

ሙሶሊኒ ከሂትለር ጋር በማበር በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ተሳታፊ በነበሩት

ፈረንሳይና እንግሊዝ ላይ ወረራ በማወጁ የእንግሊዝ መንግሥት የኢትዮጵያን ወረራ ትኩረት በመስጠት ጣሊያንን ከኢትዮጵያ ለማስወጣት ጦሯን በሱዳን፣ ኤርትራና ሶማሊላንድ በኩል አዘመተች። በስተመጨረሻም ከአምስት ዓመት የስደት ቆይታ በኋላ ቀ.ኃ.ሥ በሱዳን በኩል አድርገው ሚያዚያ 27/1933 አዲስ አበባ ገቡ።

አዲስ አበባ በዘመነ ቀዳማዊ ኃይለስላሴ ከጣሊያን ወረራ በኋላ (1933 – 1966)

ቀ.ኃ.ሥ ወደ አዲስ አበባ ከተመለሱ በኋላ አዲስ አበባ በሁሉም አቅጣጫ መስፋፋቷንና በአጎራባች መንደሮች የሚኖሩ አርሷአደሮችን ማፈናቀሏን ቀጠለች። በተለይ ለመንገድ ግንባታና ዘመናዊ የመንግስት ተቋማት ቢሮዎች እንደዚሁም ዘመናዊ ህንፃዎችና የገበያ ማዕከላት ግንባታና ማስፋፊያ ቁጥሩ ቀላል የማይባል ሕብረተሰብ ተፈናቅሏል።

ንጉሡ ከተማዋን ከተቆጣጠሩ በኋላ ያለማቋረጥ ለሃያ ተከታታይ ዓመታት ከተማና ሀገር ግንባታቸውን አስፋፍተው ቀጠሉ። በዚህም የማዕከላዊውን መንግስት ሥልጣን ይበልጥ በማደላደልና ከፊውዳል ስርዓት ቀስ በቀስ በማላቀቅ የከበርቴው ስርዓት እንዲስፋፋ ጥረት አድርገዋል፡፡ ለዚህም የዘመናዊና ደሞዝ ተከፋይ የመንግሥት ሰራተኛ (ሲቪል ሰርቪስ) እንዲስፋፋ ጥረት አድርገዋል፡፡ በተጨማሪም በ1935 የኢትዮጵያ ንግድ ባንክን፤ በ1936 የአዲስ አበባ ንግድ ስራ ኮሌጅን፤ በ1937 የኢትዮጵያ አየር መንገድን፤ በ1942 የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲን፤ በ1947 የኢትዮጵያ ብሔራዊ ቴአትር፤ በ1955 የፖሊስ ኦርኬስትራ የሙዚቃ ቡድንን በማቋቋም ለከተማውና አገሪቱ ዕድገት ከፍተኛ አስተዋፆ አበርክተዋል። ቁጥር ስፍር የሌለው የትምህርት ተቋማትንም በአዲስ አበባና በተቀረው የሀገሪቱ ክፍል አስፋፍተዋል።

ምንም እንኳን የነዋሪዎች መፈናቀል ትቶ ያለፈው የታሪክ ጠባሳ ቢኖርም እየተስፋፋ የመጣው ግንባታ የከተማዋን ዘመናዊነትና ዓለማቀፋዊነት እየጨመረው በመሄድ አዲስ አበባ በሂደት በአፍሪካ ጉዳዮች ላይ ወሳኝ ድርሻ የምትጫወት ከተማ እየሆነች እንድትሄድ ከፍተኛውን የመንገድ ጥርጊያ አድርጓል። ንጉሡ ከነዊንስተን ቸርችል፣ ቻርለስ ደጎልና አይዘን አወር ጋር በቅርበት በመሥራት ኢትዮጵያ የተባበሩት መንግሥታትን ከመሰረቱ 50 ሀገራት አንዷና በነፃነት የምትገኝ ብቸኛ አፍሪካዊት መስራች ሆናለች፡፡ ንጉሡ ከዓለም ኃያላን ሀገራት ጋር የነበራቸው የጠበቀ ወዳጅነት የአፍሪካ ጉዳዮችን ትኩረት እንዲሰጣቸውና የፀረ-ቅኝ ግዛት አጀንዳቸውም ሰሚ እንዲያገኝ ረድቷል። በዚህም አዲስ አበባ በ1951 የተቋቋመውን የተባበሩት መንግሥታት የአፍሪካ የኢኮኖሚ ኮሚሽን መቀመጫ እንድታስተናግድ እድል ሰጥቷታል።

ሀገሪቱ በጣሊያን ዳግም ወረራ ወቅት የተሸነፈችበት ዋነኛ ምክንያት ጣሊያን በአየር ድብደባ የበላይነት ይዞ ስለነበር ቀ.ኃ.ሥ በተለይ ዘመናዊ የአየር ኃይል የመገንባት አጀንዳን ከፍተኛ ትኩረት ሰጥተው ሰርተዋል። የአየር ትራንስፖርትን አስፈላጊነት በመገንዘብም በ1937 ለሲቪሊያን አገልግሎት የሚሰጥ የኢትዮጵያ አየር መንገድን መስርተዋል። የአየር መንገዱ መመስረት አዲስ አበባን ከበርካታ የአፍሪካና አውሮፓ ከተሞች ጋር የማስተሳሰሩ ፋይዳ ለከተማዋ ዘመናዊነት ትልቅ ሚና ተጫውቷል። በተለይ የኤርፖርቱ ከቀረጥ ነፃ ንግድ በተነፃፃሪ የዳበረ በመሆኑ ከነፃነት በኋላ የመጡ በርካታ የአፍሪካ መሪዎች ከቀረጥ ነፃ ለመሸመት ወደ ከተማይቱ ይመጡ ነበር። ይህም የከተማዋን አለማቀፋዊ የጉዞ መዳረሻነት እየጨመረው መጥቷል።

የአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ ኮሌጅ መቋቋምን ተከትሎ እንደዚሁም ንጉሠ ነገሥቱ ለተለያዩ የአፍሪካ ሀገሮች ተማሪዎች 200 የነፃ ትምህርት ዕድል በመስጠታቸው ከተማዋ ለተቀረው የአፍሪካውያን መናኸሪያነት ራሷን ማዘጋጀት ተያያዘችው። በኋላም በ1950ዎቹ የአፍሪካ ሀገሮች የሚያደርጉትን ከቅኝ ግዛት የመላቀቅ ጥረት በማገዝ እንደዚሁም በሁለት ጎራ ተካፍለው የነበሩትን ነፃ የወጡ የአፍሪካ አገሮች በማቀራረብ የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን በግንቦት 17 ቀን 1955 በአዲስ አበባ እንዲቋቋም ከፍተኛ ሚና ተጫወቱ። በዚህም የአዲስ አበባን የአፍሪካ የዲፕሎማሲ መናኸሪያነት እንዲጎለብት አደረጉ።

ይሁን እንጂ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች በጊዜ ሂደት የዓለማቀፉ የኅብረተሰባዊ ንቅናቄ (socialist movement) ትኩረታቸውን እየሳበና በሀገራቸው ውስጥ ሳይቀረፍ ለረጅም ጊዜ የቆየውና አርሷአደሩን ጭሰኛ ያደረገ ኋላ ቀር የመሬት ስሪት እንደዚሁም ባለው የማዕከላዊና አሃዳዊ ስርዓት ውስጥ ብዝሃነትን ማስተናገድ አለመቻል፣ የብሔር ጥያቄ በየቦታው በተለይም በተማሪዎቹ ተነሳ። ሪፐብሊካዊና ዴሞክራሲያዊ የሕዝብ መንግሥት እንዲቋቋም የዩንቨርሲቲ ተማሪዎቹ የሚያደርጉት ትግል እየበረታ ሄዶ ረጅሙ የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴን መንግሥት ግብዓተ መሬት አጣደፈው። በ1966 በወሎ የነበረው የከፋ ድርቅና በአረብ-ኢስራኤል ጦርነት ምክንያት የነዳጅ ዋጋ መጨመር ሁኔታዎችን አባብሶ ከተማዋ በለውጥ ፈላጊዎቹ ተማሪዎች እንድትታመስ አስገደዳት።

የለውጥ ፈላጊዎቹ የዩንቨርስቲ ተማሪዎች በተደራጀ መልኩ ሀገር ማስተዳደር በሚያስችል ቁመና ላይ ስላልነበሩ ክፍተቱ የሀገሪቱ ጦር እንዲቆጣጠረው ዕድል ፈጠረ። በዚህም የ1966 አብዮትን ተከትሎ ሀገሪቱ በወታደራዊ ዕዝ ስር ወደቀች።

አዲስ አበባ በ17 ዓመቱ የደርግ ወታደራዊ አስተዳደር

የዩንቨርሲቲ ተማሪዎቹ ያነሷቸው የመሬት ላራሹ፣ የብሔር ብሔረሰቦች መብት ይከበር የሚለውና የሕዝባዊ መንግሥት አሁኑኑ ይመስረት ሲሉ ያነሷቸውን አንገብጋቢ ጥያቄዎች ባግባቡ መልስ የሚሰጣቸው የተደራጀ አካል ባለመኖሩ ባልታሰበ ሁኔታ ሥልጣን በወታደር እጅ ወደቀ። ሕዝባዊ ጥያቄው መልስ ሳያገኝ በመቅረቱ በርካታ የፖለቲካ ኃይሎች ነፍጥ አንግበው ጥሯኝ ዱሩ ሲሉ ጫካ ገቡ።

ከዚህ ቀደም ብሎ ንጉሡ ከኤርትራ ጋር የነበረውን ፌዴሬሽን በጉልበት በማፍረሳቸው ድርጊቱን ተቃውመው ጫካ የገቡ ኃይሎች በትጥቅ ትግል ኤርትራን ለመገንጠል የሚታገሉ ኃይሎች ወታደራዊው መንግስት ሳይረጋጋና አገር የማስተዳደር ዕቅድ ሳያዘጋጅ ከየአቅጣጫው ውጊያ ገጠሙት። ደርግ አስራ ሰባቱን ዓመታት የኢትዮጵያን የግዛት አንድነት ለማስጠበቅ ነው በሚል ሰበብ ብዙ ህይወት አጥፍቶ፤ ለልማት የሚውለውን ውስን የአገር ኃብት አባክኖ በ1983 ከስልጣን ወረደ። በመሆኑም አዲስ አበባ በዘመነ ደርግ ካስተናገደችው በርካታ ሰላማዊ ሰልፎች፣ ጉባዔዎችና ኃውልቶች በዘለለ ይህ ነው የሚባል የልማት ትሩፋት በደርግ ዘመን አላገኘችም።

አዲስ አበባ ከ1983 ወዲህ

ግንቦት 20 ቀን 1983 ኢሕአዴግ አዲስ አበባን እንደተቆጣጠረ ከተማዋ ክልል

14 ተብላ በሽግግር መንግሥቱ ቻርተር ዕውቅና ተሰጥቷት ራሷን በራሷ የምታስተዳድር የክልልነት ደረጃ ያላት ከተማ ሆነች። ነገር ግን በ1987 በፀደቀው ሕገ መንግሥት ነገሮች ተቀያይረው አገሪቱ በዘጠኝ ክልሎችና ሁለት የከተማ መስተዳደር ስትዋቀር አዲስ አበባ ቀድሞ የነበራትን የክልልነት ደረጃ አጣች። የፌደራል መንግሥቱ መቀመጫ ብትሆንም የከተማው ሕዝብ በተፈጥሮ ያገኘውን ዴሞክራሲያዊ መብቱ ተነፍጎ ባልተለመደ ሁኔታ የከተማው አስተዳደር ተጠሪነቱ ሥልጣን በምርጫ ለሰጠው ሕዝብ መሆኑ ቀርቶ ለፌደራል መንግሥቱ እንዲሆን እና የከተማው ሕዝብ ራሱን በራሱ የማስተዳደር መብቱን የሚገድብ ኢ-ዲሞክራሲያዊ የሆነ ውሳኔ ሕገመንግስቱን በማርቀቅ ሂደት ተወሰነ፡፡ ይህ ታሪካዊ ስህተት የሀገሪቱ ፖለቲካ ከፍተኛ ውጥንቅጥ ውስጥ እንዲገባ ያደረገ ትልቅ የፖለቲካ ሴራ ነው።

የሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 49 ንዑስ ቁጥር 3 የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ተጠሪነቱ ለፌደራል መንግሥቱ ነው የሚለው አንቀጽ የከተማውን ነዋሪ የሉአላዊ ሥልጣን ባለቤትነት መሆኑን ጥያቄ ውስጥ የሚከት ጉዳይ ነው። በተጨማሪም በንዑስ ቁጥር 5 ላይ የሰፈረው የኦሮሚያ ክልል በከተማው ላይ ያለው ልዩ ጥቅም ይጠበቅለታል የሚለው አጨቃጫቂና በየጊዜው ያልተፈለገ ክርክር ውስጥ የሚጥል ሃሳብ በሕገ መንግሥቱ መስፈሩ ከተማዋ አሁን ለተጋረጠባት የባለቤትነት አወዛጋቢ ጥያቄ መነሻ ሆኗል።

ሕገ መንግሥቱ አዲስ አበባ በኦሮሚያ ውስጥ የምትገኝ መሆኗን በመጥቀስ የልዩ ጥቅም ጉዳይ ከዚህ እንደሚመነጭ ማስቀመጡ አንደኛ የከተማዋን ራሷን የቻለችና ነዋሪውም የሙሉ መብት ባለቤትነቱን የሚጋፋ የሕግ ክፍተት ሲሆን፤ አጠቃላይ የአገሪቱን ፖለቲካ ውዝግብ ያልተለየው እንዲሆን የዳረገውም ይኸው የልዩ ጥቅም ጉዳይ ነው።

ሕገ መንግሥቱ ከነችግሩም ቢሆን የአዲስ አበባ ሕዝብ ራሱን በራሱ የማስተዳደር መብቱ የተጠበቀ እንደሆነ በግልጽ አስቀምጧል። ይሁን እንጂ የአዲስ አበባ ሕዝብ ባለፉት 25 ዓመታት የኢሕአዴግ አባል ድርጅቶች ከሚያስተዳድሯቸው ክልሎች በሚልኳቸው የከተማዋን ሕዝብና ስነ-ልቦና በማይረዱ ካድሬዎች ስትመራ ቆይታለች። ይህም ከፍተኛ የአመራር ክፍተት ከመፍጠሩም በላይ ከስድስት ሚሊዮን የሚበልጠውን የከተማው ሕዝብ በከተማው ጉዳይ ላይ ባይተዋር እንዲሆን አድርጎታል። ከዛም ባለፈ ከተማዋ በሙስናና ብልሹ አሠራር እንድትታመስ ዋነኛ ምክንያት ሆኗል። አዲስ አበባ በአዲስ አበቤዎች (በከተማዋ ባይወለዱም አብዛኛው እድሜያቸውን በአዲስ አበባ ያሳለፉ የከተማዋን ስነ-ልቦናና ከተሜያዊ ማንነት በሚያውቁና በሚረዱ እንደዚሁም ከተማዋን የሚመጥን ዓለምአቀፋዊ የከተሞች ተሞክሮ በቀሰሙ መሪዎች) መተዳደር አለመቻሏ በርካታ የልማት ፕሮጀክቶች ከፍተኛ የአፈፃፀም ዝርክርክነትና ከተቆርቋሪነት ስሜትና አቅም ማጣት የሚመነጩ የጥራት ቁጥጥር ማነስ ችግር የተነሳ በርካታ የልማት ፕሮጀክቶች እድሜያቸው አጭር፣ ወጪያቸው የትየለሌ፣ ጥራታቸው ዝቅተኛ እንደዚሁም የህብረተሰብ ችግርን ከመፍታትና ለከተማዋ ዕድገት ከሚያበረክቱት አስተዋፆ አንፃር ሚናቸው አናሳ እንዲሆኑ አስተዋፆ አድርጓል። የሙስናና የኃብት ብክነቱ ችግር ደግሞ የባሰ ነው፡፡

በመሆኑም አዲስ አበባ የከፋ ድህነት ከተንሰራፋባቸው የአገራችን ከተሞች ሁሉ የባሰና ውስብስብ ችግር ያሉባት ከተማ መሆኗ አለም ዐቀፍ ሚና ያላትን ዋና ከተማ ሚናዋን የሚያኮስስ አሳዛኝ ዕውነታ ነው።

የከተማዋ መስፋትና ኢፍትሃዊው የአርሷደሮች መፈናቀል

አዲስ አበባ በዘመነ ኢህአዴግ በሁሉም አቅጣጫ ሰፍታለች፤ ዓይነተ-ብዙ የመሰረተ-ልማት አውታሮችና የመሰረታዊ አገልግሎቶች በከፍተኛ ደረጃ ተስፋፍተዋል፡፡ በተለይ በመንግሥት የሚሰሩ የጋራ የመኖሪያ ቤቶች ግንባታ በ1996 ከተጀመረ ወዲህና የግል የመኖሪያ ቤት አልሚዎች በመስፋፋታቸው ከተማዋ በከፍተኛ ደረጃ ሰፍታለች፡፡ ይህም በአጎራባች የኦሮሚያ ክልል የሚገኙ አርሷአደሮች ያለበቂ ካሳ ሕይወታቸውን በሚያመሰቃቅል፣ ማኅበራዊ ትስስራቸውን በሚያጠፋና በሀገሪቱ ማኅበራዊ ፍትህን በሚያቀጭጭ ሁኔታ ለዘመናት ከኖሩበት ቀዬ እንዲፈናቀሉ ተደርጓል፡፡

ይህ በሕግም፣ በሞራልም ሆነ በሰብዓዊነት ሚዛን ያልተገባ በመንግሥት የተፈፀመ የቀማኛነት ሥራ የከተማዋ አጎራባች አርሷአደሮችን ብቻ ሳይሆን የከተማዋንም መሐልነዋሪሰለባአድርጓል፡፡የከተማአስተዳደሩ በልማትና ከተማን መልሶ ማደስ በሚል ስም በሺዎች የሚቆጠሩ የከተማውን ነዋሪዎች ያለበቂ ካሳ እንዲፈናቀሉና በከተማው ዳርቻ የመሰረተ-ልማት አቅርቦት ባልተሟሉባቸውና የኑሮ ዋስትና ባልተረጋገጠባቸው አኳኋን በከተማው ዳርቻ እንዲሰፍሩ አድርጓል፡፡ በተቃራኒው ከመንግሥት ሹመኞች ጋር የጥቅም ተጋሪ የሆኑ ባለሃብቶች በከተማው ውስጥ ቁልፍ የሆኑ ቦታዎችን ዝቅተኛ የሊዝ ዋጋ እየከፈሉ አንዳንድ ጊዜም ምንም የሊዝ ዋጋ ሳይከፈል ድሃ ይኖርባቸው የነበሩ ቦታዎችን እንዲቀራመቱ ተደርጓል፡፡ ይህም ጥቂት ኃብታሞች የከተማውን ኅብረተሰብን ችግር የሚፈታና ኑሮ የሚያቀል እንደዚሁም ለዜጎች ሥራ በሚፈጥር ሁኔታ አዲስ ምርትና አገልግሎት ወደ ገበያ በማስገባት ሳይሆን ምንም ሳይለፉ፣ ሳይደክሙና ሳይጨነቁ በአቋራጭ ከሙሰኛ ባለሥልጣናት ጋር በመሞዳሞድ በኢኮኖሚው ውስጥ ምንም ዓይነት አዲስ ዕሴት ሳይፈጥሩ መሬት በመቸብቸብ ብቻ ኃብት እንዲያከማቹ መንገድ ከፍቷል፡፡ በዚህም ምክንያት በከተማው የሚስተዋለው የገቢ ልዩነት በከፍተኛ ሁኔታ መስፋትና ለአብዛኛው የከተማው ነዋሪ አልቀመስ ላለው የኑሮ ውድነት ከፍተኛ አስተዋፆ አድርጓል፡፡

በከተማው ውስጥም ሆነ በአጎራባች የኦሮሚያ ክልል የሚኖሩ አርሷአደሮች በግፍ የሚፈናቀሉበት ዋነኛ ምክንያት አንዱ የከተማዋ በቅጡ ያልተጠናና በብቁ ባለሙያዎች የማይተገበሩ የከተማዋ ማስተር ፕላን ነው፡፡ መንግሥታዊ የመሬት ዝርፊያን ወደ ከፍተኛ ደረጃ የሚያደርስ የነበረው 10ኛው የአዲስ አበባ የተቀናጀ ልማት ማስተር ፕላን የከተማዋን ስፋት በ100ኪ.ሜ ራዲየስ በመለጠጥ አዲስ አበባን እጅግ ትልቅ ከተማ የሚያደርጋት የነበረ ሲሆን፤ ተተግብሮ ቢሆን ኖሮ የሚያፈናቅለው የአርሷአደር ብዛት የትየለሌ ይሆን ነበር፡፡ በመሆኑም ይህ የከተማዋ ዕቅድ በ2008 እንደሚተገበር በተገለፀ በማግስቱ በዩንቨርሲቲ በሚማሩ የኦሮሚያ ወጣቶች ከፉኛ ተቃውሞ ገጠመው፡፡ ተቃውሞውም ከዕለት ወደዕለት እየሰፋና መልኩን እየቀየረ ሄዶ በክልሉ የመሪዎች ለውጥ እንዲደረግ ምክንያት ሆኗል፡፡ የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ከክልሉ ባለሥልጣናት ጋር ተመካክረው ማስተር ፕላኑ እንዲቀርና የፕሮጀክት ማስፈፀሚያ ጽ/ቤቱም እንዲዘጋ ቢያደርግም የወጣቶቹ ተቃውሞ ወደአጠቃላይ የሥርዓት ለውጥ ወደመሻት በመሸጋገሩ ተቃውሞው ተባብሶ ቀጠለ፡፡ ይባስ ብሎም ወደ አማራና የደቡብ ክልል ተዛመተ፡፡ ይህም ጠቅላይ ሚኒስትር ኃይለማሪያም ደሳለኝ የካቲት 2010 ላይ የሥልጣን መልቀቂያ ደብዳቤ እንዲያስገቡ ምክንያት ሆነ፡፡ በምትካቸውም

ዶ/ር ዐቢይ አህመድ መጋቢት 24 ቀን 2010 ጠቅላይ ሚኒስትር ሆነው የተሾሙ ሲሆን ኢትዮጵያም በአዲስ የፖለቲካና ሁሉን ዓቀፍ የሥርዓት ለውጥ ለማድረግ ጉዞ እንድትጀምር መነሻ ሆኗታል፡፡

የአዲስ አበባ ዕድገትና የኦሮሚያ ልዩ ጥቅም ጉዳይ

የአዲስ አበባ ማደግና መስፋት ለአጎራባቾቿ የኦሮሚያ አርሷአደሮች ዕድልም፤ ስጋትም ነው፡፡ ከተማዋ እስካሁን በመጣችበት አርሷአደሮችን ኢፍትሃዊ በሆነ መንገድ የሚፈናቀል ሂደት ከቀጠለች የከተማዋ ዕድገት በርግጥም ለአርሷአደሮቹ ስጋት ነው፡ ፡ ምክንያቱም አርሷአደሮቹ መሬታቸውን ያለበቂ ካሳና የሥራ ዋስትና ስለሚነጠቁ፡፡ እንዲህ ዓይነቱ ዜጎችን ያለበቂ ካሳ፣ ከተፈናቀሉ በኋላ በሚሰፍሩባቸው አዲስ መንደሮች የመሰረተልማት አቅርቦት ሳይሟላና የኑሮ ዋስትናቸው ሳይመቻች ከቀያቸው የማፈናቀል ተግባር ሀገሪቱን ለማኅበራዊ ቀውስና የፖለቲካ ችግር የሚዳርግ በመሆኑ ስጋትነቱ ከአርሶ አደሮቹ አልፎ ለመላ ሀገሪቱ ነው፡፡

ነገር ግን ከተማዋ በሥርዓትና በወግ እንድታድግ ከተደረገ፣ በዙሪያዋ የከበቧትን አርሷአደሮች በበጎ ጎኑ ሕይወታቸውን በሚለውጥ መልኩ የከተማዋ ማደግና መስፋት እነሱንም በሚጠቅምና በምንም መልኩ የበይ ተመልካች በማያደርግ አካኄድ ከተከናወነ ሂደቱ ለሁሉም መልካም ዕድል ይፈጥራል፡፡ በዚህ ሂደት አዲስ አበባ ባደገችና የኢኮኖሚ ዕንቅስቃሴዋ በዛው ልክ በሰፋ ቁጥር የምትፈጥረው የገበያ መጠን እያደገ ይሄዳል፡ ፡ ይህም በከተማው የሚኖረው ኅብረተሰብ ቁጥሩ እንዲጨምርና የመግዛት ፍላጎቱና አቅሙ እንዲያድግ ያደርጋል፡፡ ይህ ደግሞ ትልቅ የገበያ አቅም ስለሚፈጥር በየትኛውም የአገሪቱ ክፍል ከሚኖር አርሷአደር ይልቅ ይበልጥ ለዚህ ትልቅ ገበያ ምርቶቹን በማቅረብ ተጠቃሚ የመሆን ዕድል የሚኖረው በቅርብ የሚገኘው የኦሮሚያ አርሷአደር ይሆናል፡፡ ይህ ማለት በዙሪያዋ ያለው የኦሮሚያ አርሶአደር ለትልቁና ሰፊው የአዲስ አበባ ገበያ ባለው ቅርበት ብቻ በትግራይ ካለውም፣ በአማራም፣ በደቡብም ሆነ በየትኛውም ክልል ከሚገኝ አርሶአደር የተሻለ ተጠቃሚ ይሆናል፡፡ ይህ በርግጥም ሌሎች የአገሪቱ ዜጎች የማያገኙት ልዩ ጥቅም ነው፡፡

ይሁን እንጂ እምብዛም በጥንቃቄ ባልተዘጋጁና በቅጡ በባለሙያ በማይተገበሩ የይስሙላ ማስተር ፕላኖች ስትመራ የቆየችው አዲስ አበባ ለነዋሪዎቿ የውሃ አቅርቦትም ሆነ ከመኖሪያ ቤትና ኢንዱስትሪዎች የሚወጡ የቆሻሻዎች ማጠራቀሚያና ማስወገጃ ቦታ በኦሮሚያ ላይ ጥገኛ ናት፡፡ ይህ የከተማዋ ራሷን አለመቻል አጎራባች አርሷአደሮች ላይ የጤና ዕክል ሲፈጥር አልፎም የሕይወት መጥፋት ጉዳት ሲያስከትል ኖሯል፡፡ በመሆኑም ለአጎራባቾቿ አርሷአደሮች ከተማዋ ብዙ መዘዝ አምጥታባቸዋለች፡፡ ይህን ችግር በዘላቂነት ለመቅረፍና ከተማዋ በኦሮሚያ የከርሰምድር የውሃና ሌላም የተፈጥሮ ኃብት እንዲመናመን በማድረግ ለምታደርሰው ጉዳት ተገቢ ካሳ ማድረግ ይጠበቅባታል፡፡ ኦሮሚያ አዲስ አበባ ላይ የሚኖራት ልዩ ጥቅም (special interest) ከዚህ የመነጨ ብቻ መሆን አለበት እንጂ ከ80 በመቶ በላይ ነዋሪው ኦሮሞ ያልሆነበትን ከተማ የኔነው እስከማለት ሊያደርስ አይችልም፡፡ ከተሞችን ከአንድ ብሔር ጋር ማያያዝ የሚቻልም አይደለም፤ ተገቢም አይደለም፡፡ ምክንያቱም በጣም ያደጉት ትልልቅ ከተሞች በባህሪያቸው ዓለማቀፋዊ ጭምር ናቸውና ፡፡ በዩንቨርሲቲዎቻቸው ከመላው ዓለም የመጡ ተማሪዎችን ያስተናግዳሉ፤ ከመላው ዓለም የመጡ ጎብኚዎችን፣ ዲፕሎማቶችን፣ ባለኃብቶችንና የጥበብ ሰዎችን ይይዛሉ፡ ፡ በመሆኑም እንዲህ ዓይነት ከተሞች የሚኖራቸው ከተሜያዊ ማንነትና ባሕሪ በጊዜ ሂደት ዓለማቀፋዊ (cosmopolitan) እየሆነ ይሄዳል፡፡ አዲስ አበባንም ያየን እንደሆነ የብዛት መጠናቸው ቢለያይም ሁሉም ኢትዮጵያውያን ከሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች ተሰባስበው ይኖሩባታል፡፡ አዲስ አበባ ዓለማቀፍ ተቋማት በብዛት የሚገኙባት በመሆኗ፣ የውጪ ሀገር ቱሪስቶች በስፋት ስለሚኖሩና የውጪ ባለኃብቶችም ከየትኛውም የሃገሪቱ ክፍል በላቀ መጠን ስለሚኖሩ የከተማዋ ማንነት ሃገራዊ ከመሆንም አልፎ ዓለማቀፋዊ በመሆን ሂደት ላይ ነው ፡፡

የ1995 ሕገመንግስት፣ የመሬት ፖሊሲና የዜጎች መፈናቀል

የአዲስ አበባ አጎራባች አርሷአደሮች ያለበቂ ካሳ እንዲፈናቀሉ ምክንያት ከሆነው ምክንያቶች ዋነኛው የሀገራችን ሕገ መንግስት መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የሕዝብ/ የመንግሥት ንብረት ያደረገ መሆኑ ነው፡ ፡ በመሆኑም ዜጎች መሬትን የመጠቀም እንጂ የባለቤትነት መብት የሌላቸው በመሆኑ መንግሥት በፈለገው ሰዓት ከፈለገው ቦታ ዜጎችን በልማት ስም ለማፈናቀል እንዲችል መንገድ ከፍቷል፡፡ በመሆኑም ዜጎች በመሬት ላይ ሊኖራቸው የሚገባውን የባለቤትነት መብት ለማስጠበቅ ሕገ መንግስቱን ማሻሻልና ሌሎችም ዝርዝር የንብረት ሕጎችን ማዘጋጀት ያስፈልጋል፡፡ ይህ የዜጎችን መብት ለማስጠበቅ ብቻ ሳይሆን የሀገሪቱን ኢኮኖሚ ለማሳለጥም ትልቅ ፋይዳ አለው፡፡ ሰው በባለቤትነት ላልያዘው ንብረት የሚያደርገው እንክብካቤ ውስን በመሆኑ በተለይ የገጠር መሬት በኢኮኖሚው ላይ የሚኖረው አስተዋፆ አናሳ እንዲሆን ያደርጋል፤ ምክንያቱም መሬትን ለብድር ዋስትና ማስያዝ ስለማይቻል ግብርናውን ለማዘመን የሚያስፈልገውን ፋይናንስ አርሷአደሮች በበቂ ሁኔታ ከባንክ እንዳያገኙ ስለሚያደርግ፡፡ ይህም በግብርና ላይ ለተንጠለጠለው የሀገሪቱ ኢኮኖሚ ትልቅ ኪሳራ ነው፡፡

አዲስ አበባ ካሁን በኋላ የሚኖራት ዕድገት ነዋሪዎቿንም ሆነ አጎራባቾቿን በማፈናቀል ላይ እንዳይሆን ኢዜማ ከተማዋን በምርጫ አሸንፎ የሚያስተዳድር ከሆነ ከሚወስደው ውሳኔዎች አንዱ የከተማዋን ወሰን መለየትና ወሰኗን አልፋ የኦሮሚያን አርሶአደር በምንም ምክንያት እንዳታፈናቅል ማስቻል መሆን አለበት፡፡ ፓርቲው ከሚከተለው አጠቃላይ የከተማና ቤቶች ልማት ፖሊሲ አንፃር የአጠቃላይ የሀገሪቱ ከተሞች ዕድገት ተመጣጥኖና ሚዛን ጠብቆ እንዲሄድ ስለሚደረግ አዲስ አበባ ተጨማሪ የመኖሪያ ቤት ለመገንባት ወሰኗን አልፋ ኦሮሚያ ውስጥ አትገባም፤ አርሶአደርም አታፈናቅልም፡፡ በተጨማሪም የከተማዋን የቤትም ሆነ የመሥሪያ ቦታ ችግር ለመቅረፍ ከተማዋ ያላትን ውስን መሬት በዘመናዊ መንገድ በመጠቀምና ቁመታቸው ረጃጅም ፎቆችን በመገንባት መከናወን ይገባዋል፡፡

ከተማዋ በውሃ አቅርቦትም ሆነ የአካባቢ ስነ-ምህዳር በሚያናጉ የልማት ውጥኖች ኦሮሚያ ላይ ምንም ዓይነት አሉታዊ ተፅእኖ እንዳታስከትል ራሷን እንድትችል መደረግ አለበት፡፡ የግድ መጋራት የሚኖርባቸውን የውሃ ግድብና የቆሻሻ ማስወገጃ ቦታን በተመለከተ ፕሮጀክቶችን ከክልሉ ጋር የተናበበ የጋራ የልማት ፕሮግራሞችን በመንደፍ የከተማዋንም የክልሉንም ሕዝብ ተጠቃሚ በሚያደርግ አግባብ መዘጋጀት አለበት፡፡

አዲስ አበባ ለምንና እስከመቼ ታጨቃጭቃለች?

ጥቂት የማይባሉ የታሪክ ድርሳናት

አሁን አዲስ አበባ ከተንጣለለችበትና የከተማዋ ዕምብርት ከሆነው አካባቢ ብዙም ሳይርቅ በስተደቡብ በኩል በአሁኗ የዱከም ከተማ አካባቢ ከ15ኛው ክፍለ ዘመን በፊት የተመሰረተች «በረራ» የምትሰኝ ከተማ እንደነበረች ማስረጃዎች ቢኖሩም፤ ብዙዎች ስለአዲስ አበባ ምስረታ ሲያወሩም ሆነ ሲጽፉ የሚጀምሩት ከእቴጌ ጣይቱና ዳግማዊ አጼ ምኒሊክ ዘመነ መንግሥት ጊዜ ጀምሮ ስላለው የከተማዋ አመሰራረት ነው።

ይሁን እንጂ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ‘ፊንፊኔ ኬኛ’ የሚለው የአክራሪ ኦሮሞ ብሄርተኞች እንቅስቃሴ እየሰፋና የሀገሪቱን ፖለቲካ ጡዘት እያከረረው መምጣት የታሪክ ተመራማሪዎች የበረራን ታሪክ አቧራ ለብሶ ከተቀመጠበት ማህደር አንስተው ማገላበጥ እንዲጀምሩ እያደረጋቸው ነው። መገናኛ ብዙኀንም ስለበረራ ታሪክና ምንነት ማንሳትና ዘገባዎችን መሥራት እየጀመሩ ነው።
ለመሆኑ መልሱ ቀላል የሆነው የአዲስ አበባ ባለቤትነት ጉዳይ ስለምን ያጨቃጭቃል? ለሚለው ነባር ጥያቄ መልሱን ከታሪካዊ ሁነቶች ወጣ ባለ መልኩ ከኢኮኖሚ፣ ንግድና ኢንቨስትመንት ፍሰት፣ እንደዚሁም አጠቃላይ የሀገሪቱ የከተሞች እድገትና ስርጭት የተመጣጠነ ካለመሆኑ አንፃር መቃኘት አስፈላጊ ነው።

አዲስ አበባ የኢትዮጵያ የሁሉም ነገር ማዕከል፤ የሁሉም ነገር ማጠንጠኛ ዐቢይ ከተማ (prime city) ናት። አሁን ባለው የከተሞች አወቃቀር፣ የልማት ደረጃ፣ የሕዝቦች አሰፋፈር፣ የመሰረተ-ልማት አውታሮች ስርጭት፣ የተሳለጠ የትራንስፖርት፣ የውኃ፣ የኤሌክትሪክ፣ ቴሌኮምና ሌሎችም መሰረተ ልማቶችና አገልግሎቶች ፍትሃዊ ስርጭት፤ የመዝናኛና የመሰረታዊ ፍላጎቶች አቅርቦትን ስንመለከት ከአዲስ አበባ ውጪ ያሉት የኢትዮጵያ ከተሞች በሚገባው መጠን አላደጉም፤ እንዲያውም ከተማ እንዳይባሉ ብዙ የሚቀራቸውና ያልተሟሉ ግብዓቶች አሉ።
መንግሥት ያልተማከለ የከተሞች ልማት ፖሊሲና ስትራቴጂ ነድፎ ከአዲስ አበባ ውጪ ያሉ ከተሞችን የማሳደግ ዕቅድ አዘጋጅቶ ስላልተንቀሳቀሰ አዲስ አበባ በአሁኑ ሰዓት የሁሉም ነገር ማዕከል ናት፤ የንግዱም፣ የፖለቲካውም፣ የስፖርቱም፣ የሚዲያውም፣ የመዝናኛውም፣ የኢንዱስትሪውም፣ የቱሪዝሙም፣ የፋይናንሱም፣ የትምህርቱም፣ የዲፕሎማሲውም፣ የዕስልምናውም፣ የክርስትናውም፣ የሌሎቹም ዕምነቶች፤ ባጠቃላይ የሁሉም ነገር ማጠንጠኛ በመሆኗ እጅግ የበዛ ትኩረትን ትስባለች።

እንደ ተባበሩት መንግስታት አዲስ መረጃ ከሆነ የዕድገትና ትራንፎርሜሽን ዕቅድ በአገሪቱ መተግበር ከጀመረ ወዲህ በከተማዋ መንግሥት ሲተገብራቸው በነበሩት ከፍተኛ መዋዕለ-ንዋይ የሚጠይቁ የመንገድ፣ የቤቶች፣ የባቡር፣ የኢንዱስትሪ ማዕከላት፣ የቴሌኮም ማስፋፊያዎች፣ የኤርፖርት ማስፋፊያዎች፣ የትምህርትና የጤና ተቋማት በግሉ ዘርፍና መንግስታዊ ባልሆኑ ተቋማት ተሳትፎ ጭምር የከተማዋ ጥቅል ዓመታዊ ምርት (GDP) ከ2000 – 2008 ድረስ በየአመቱ ከ15 በመቶ በላይ ሲያድግ በአለም ፈጣኑ የሚባለው የሀገሪቱ ዕድገት ግን 10 በመቶ ነበር፡፡ ይህም በመላ ሀገሪቱ የሚገኙ ከተሞች ባጠቃላይ ከሚፈጥሯቸው የሥራ ዕድሎች ውስጥ 68 በመቶው አዲስ አበባ ውስጥ እንዲሆን አድርጓል፡፡ ይህም ወጣቶች ከተለያዩ የሀገሪቱ ከተሞችና የገጠር አካባቢ ጭምር ሥራ ፍለጋ ወደ አዲስ አበባ እንዲጎርፉ ምክንያት ሆኗል፡፡ ይህ ሁኔታ ኢሕአዴግ እመራበታለሁ ከሚለው ያልተማከለ አስተዳደርና የፌደራላዊ አደረጃጀት አንፃር በሂደት እየተቀየረ የሚሄድ ነው ተብሎ ሲጠበቅ የነበረ ቢሆንም አሁንም ድረስ ችግሩ ጭራሽ እየተባባሰ በመሄድ መንግሥት ሲከተል የነበረው የልማት ስትራቴጂ ከናካቴው ችግሩን የሚያባብስና አዲስ አበባ ከሌሎች የሀገሪቱ ከተሞች ጋር ያላትን ልዩነት የሚያሰፋ መሆኑ በግልጽ እየታየ ነው። ከዚህ በተጨማሪም የአገሪቱ አደረጃጀት/የክልሎች አወቃቀር ቋንቋንና የዘውግ ማንነትን ማዕከል አድርጎ የተመሰረተ በመሆኑ በተለያዩ ክልሎች የሚኖሩ የሌላ ክልል ባለኃብቶችና ተወላጅ ኢትዮጵያውያን እንደመጤ የሚታዩበት የፖለቲካ ሥርዓት ከአዲስ አበባ ውጪ ኃብትን ሥራ ላይ ማዋል ከፍተኛ አደጋ የሚያስከትል ውሳኔ እያደረገው ይገኛል። በዚህም ምክንያት በርካቶች ከክልሎቻቸው ውጪ ሲሠሩ የሚያጋጥማቸው የደህንነት ስጋት ስላልተቀረፈ ኃብትና ንብረታቸውን ወደ አዲስ አበባ ማዞርን ይመርጣሉ። ይህ ደግሞ ክልሎች የንግድና ኢንቨስትመንት ማዕከል እንዳይሆኑ እያደረጋቸው በመሆኑ በክልል የሚኖሩ ወጣቶች በተለይም የዩንቨርሲቲ ትምህርታቸውን ያጠናቀቁት በአቅራቢያቸው ሥራ ማግኘት አዳጋች እየሆነባቸው መጥቷል። በመሆኑም ለሥራ ፍለጋ ወደ አዲስ አበባ በስፋት እንዲመጡ ይገደዳሉ።

ይህ ለክልል ከተሞች ዕድገት ማነቆ ከመሆኑም ባሻገር አዲስ አበባን ከፍተኛ ጫና ውስጥ እየከተታት ይገኛል። በከተማዋ የሚስተዋለው ስር የሰደደ ድህነት፣ የከፋ የኑሮ ውድነት፣ እየተበራከተ የመጣ ወንጀል፣ ከኅብረተሰብ ባህልና ሞራል ያፈነገጡ ድርጊቶች መበራከት፣ ለትንበያ እንኳን የሚያስቸግር የቤትና የቦታ የኪራይም ሆነ የሽያጭ ዋጋ፣ ቅጥ ያጣ የሕዝብ ትራንስፖርት ችግርና በአጠቃላይ የከተማው የኑሮ አመቺነት እየቀነሰ መምጣት ዋነኛ ምክንያት ከሌላ ከተማ እንደዚሁም ከገጠር የሚመጣው ከፍተኛ የሕዝብ ፍልሰት ከከተማዋ የማስተናገድ አቅም በላይ ስለሆነ ነው።

ባጠቃላይ አዲስ አበባ አንድ ልጅ ያላቸው ወላጆች አፈር አይንካሽ ብለው እንደሚያሳድጓት ልጅ ሙሉ ትኩረት ተሰጥቷት፤ ሌሎች ከተሞች ደግሞ ትኩረት ተነፍጓቸው በመቆየታቸው ከተማዋ በፍጥነት አድጋለች፤ ከሌሎች ከተሞች ጋር ያላት ልዩነትም የሰማይና የምድር ያህል የሰፋ ነው። በመሆኑም የሁሉንም ቀልብ የምትስብ አውራ ከተማ ሆናለች። ሌሎች ተመልካች ያጡ ነገር ግን ትልቅ አቅም ያላቸው ከተሞች የሚገባቸውን ያህል ትኩረት አግኝተው የመሰረተ ልማት ግንባታ ካልተስፋፋባቸው፣ እንደዚሁም ዜጎች በሰላምና ደህንነቱ በተጠበቀ አካባቢ የመኖር መብትና ዋስትናቸው እስካልተከበረ ድረስ ከክልል ከተሞችና ከገጠር ወደ አዲስ አበባ የሚደረገው ፈር ያልያዘ ፍልሰት አይቆምም፤ መዘዙም ብዙ ነው።

ከቦታ ቦታ ተንቀሳቅሶ የመሥራት ሕገ መንግሥታዊ መብት ነው፤ ነገር ግን ወደ አንድ ከተማ የሚደረግ ያለቅጥ የበዛ ፍልሰት የከተማውን ባሕል፣ የአኗኗር ዘይቤና ከተሜያዊ ማንነት፣ እንደዚሁም የኢኮኖሚያዊ ጥቅሞች ሽሚያ ነባሩ ሕዝብ ላይ የሚያስከትለው ችግር ውሎ አድሮ የፖለቲካና የደህንነት ችግር እስከመሆን መድረሱ አይቀርም።

ስለሆነም ዜጎች ከቦታ ቦታ ተንቀሳቅሰው የመኖር፣ የመሥራትና ኃብት የማፍራት መብታቸው እንደተጠበቀ ሆኖ፤ በአንድ ቦታ ተረጋግቶ ለሚኖሩበት ማኅበረሰብና አካባቢ ሁለንተናዊ ዕድገት አስተዋፆ እያደረጉ እንዲኖሩ የፖለቲካ፣ የሕግ፣ የኢኮኖሚና የማኅበራዊ ጉዳዮች ክፍተቶችን ማስተካከል ለነገ የሚባል ሥራ አይደለም።
በሀገሪቱ የተመጣጠነ የከተሞች እድገትን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስፈልገው የፖሊሲ ማዕቀፍ ተነድፎ፣ ከአዲስ አበባ ውጪ ያሉ የክልል ከተሞች የንግድ፣ የቱሪዝም፣

የኢንቨስትመንት፣ የመዝናኛ፣ የስፖርትና አጠቃላይ የሥራ ፈጠራ ማዕከል ካልተደረጉ አዲስ አበባ ላይ የሚቀርበው የባለቤትነት ውዝግብ መቼም ቢሆን ጋብ አይልም።

የክልል ከተሞች አዲስ አበባን በሚገዳደር ደረጃ መሰረተልማት ከተስፋፋባቸው፤ ለመኖርያም ለመሥሪያም የሚያመቹና ደህንነታቸው የተጠበቀ ከሆነ ትልቅ የገበያ ማዕከል ይሆናሉ። ዜጎችም በአቅራቢያቸው ሥራ ስለሚያገኙ የሕዝብ አኗኗር የተረጋጋ ይሆናል። ፍልሰትን ሙሉ ለሙሉ ማስቆም ባይቻልም፤ መቆጣጠርና መተንበይ ስለሚቻል በልማት እቅዶች ላይ ተገቢውን የሕዝብ ቁጥር ዕድገት ከግምት ውስጥ እያስገቡ አስፈላጊውን ዝግጅት ማድረግ ይቻላል።

አዳማ፣ ነቀምት፣ ጂማ፣ ደንቢዶሎ፣ ጭሮ፣ አምቦ፣ ቡሌ ሆራ፣ ፍቼና ሌሎችም በኦሮሚያ ክልል የሚገኙ ከተሞች በፍጥነት ሲያድጉና የልማት ማዕከል ሲሆኑ አዲስ አበባ ላይ የተቸከለው የኦሮሞ ፖለቲካ አዲስ ቅርጽ እየያዘ መሄዱ አይቀርም። በተጨማሪም ባህር ዳር፣ ደብረ ብርሃን፣ ጎንደር፣ ወልዲያ፣ ደብረ ማርቆስና ፍኖተ ሰላምና ሌሎችም በአማራ ክልል የሚገኙ ከተሞች ከአዲስ አበባ ጋር ተነፃፃሪ በሆነ ደረጃ ሲያድጉና ሲለሙ ከክልሉ ወደ አዲስ አበባ የሚደረገው ፍልሰት ይቀንሳል። በተመሳሳይ በሌሎች ክልሎች የሚገኙ ከተሞች በዘመናዊ ማስተር ፕላን እየተመሩ የሚያድጉበትና የልማት ማዕከል የሚሆኑበት ሥርዓት ከተበጀላቸው፣ ቀዬውን ጥሎ ወደ አዲስ አበባ የሚኮበልለው ወጣት ቁጥር በከፍተኛ ሁኔታ ይቀንሳል፤ በተቃራኒው ፍልሰቱ ከአዲስ አበባ ወደነዚህ ከተሞች መሆን ይጀምራል።

ከጭቅጭቁ መውጫ መፍትሄ

እንደ ኢትዮጵያ ሁሉ በርካታ የዓለማችን ሀገሮች በጣም ትልቅ ዋና ከተማና ትናንሽ ሌሎች ከተሞች ያላቸው ሀገሮች አሉ። እነዚህ ሀገሮች የዋና ከተሞቻቸው ዕድገታቸው ሄዶ ሄዶ የደረሰበትን መጨናነቅ ለማስተንፈስ አማራጭ ከተሞችን ከመገንባት እስከ ዋና ከተማ እስከመቀየር ያደረሳቸው አሉ። ምዕራብ አፍሪካዊቷ ናይጄሪያ ዋና ከተማዋን ከሌጎስ ወደ አቡጃ፣ ታንዛኒያ ከዳሬሰላም ወደ ዶዶማ፣ ኮትዲቯር ከአቢጃን ወደ ያማሶኩሩ መዲናቸውን አዙረዋል። አንዳንዶቹ ደግሞ ሁለተኛና ሶስተኛ ዋና ከተማ እስከመገንባት የደረሱ አሉ፤ ለዚህም ሰሜን አፍሪካዊቷ ግብጽ የካይሮ ከተማ ከልክ በላይ በመስፋፏቷና የሕዝብ ብዛቷ ከሃያ ሚሊዮን በመብለጡ «ኒው ካይሮ» ብላ ሌላ አዲስ ዋና ከተማ ግንባታ እንድትጀምር አስገድዷታል። የናይጄሪያ ጎረቤት ቤኒኒም ዋና ከተማ የምትባለው ፖርት-ኖቮ ብትሆንም ትልቋ ከተማና የመንግሥት መቀመጫዋ ኮቶኑ ናት። በአፓርታይድ ሥርዓት የነበረውን መድሎ በአዲስ አስተሳሰብ ለመቀየር ደቡብ አፍሪካም በተለየ አካሄድና የተለየ የፖለቲካ ታሪካቸውን ለማቻቻል ሶስት ዋና ከተማ እንዲኖራት ተደርጓል፤ የመንግሥት ሥራ አስፈፃሚዎች የሚገኙባት ዋና ከተማ ፕሪቶሪያ ስትሆን፤ ፓርላማው ደግሞ ኬፕ ታውን ከትሟል፤ የሀገሪቱ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ደግሞ «ብሎም ፎንቴይን» በምትባለው ከተማ ይገኛል።

ወደ አሜሪካ ያቀናን እንደሆነ ዋሺንግተንዲሲየፌደራልመንግሥቱመቀመጫ ብትሆንም ከተማዋ በጣም ትንሽና ከ700 መቶ ሺህ በላይ ሕዝብ የማይኖርባት አነስተኛ ከተማ ናት፤ ይህም ከቁርቆስና ቦሌ ክፍለ ከተሞች የህዝብ ብዛት አይበልጥም ማለት ነው። ነገር ግን አሜሪካ የፋይናንስና ዲፕሎማሲውን በኒውዮርክ፤ የኢንፎርሜሽን ኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂውን ሳን ፍራንሲስኮና አካባቢው ባሉ የካሊፎርኒያ ከተሞች፤ መዝናኛውን ሎስ አንጀለስ፤ የነዳጅ ኢንዱስትሪውን ቴክሳስ፤ ዩንቨርሲቲዎቹን በሁሉም ከተሞች በማስፋፋት ያልተማከለና የተመጣጠነ የከተሞች ስርጭትና ዕድገት እንዲኖር አድርገዋል። በዚህም በዋና ከተማቸው ላይ የሚኖርን አላስፈላጊ ጫና አስወግደዋል፡፡

ሀገራችን በርካታ ከተሞች ያስፈልጓታል። ለዚህም አዲስ አበባን የሙጥኝ በማለት ሌሎች ከተሞች በትንሽ ኃብትን ሊበለጽጉበት የሚችልን ውስን ኃብት ማባከን ተገቢ ነው ተብሎ አይታመንም። ስለሆነም ለተመጣጠነ የከተሞች ዕድገት ትልቅ ትኩረት በመስጠትና ተገቢውን ኃብት በመመደብ፤ እንደዚሁም ብቃት ያላቸው አመራሮችን ለኃላፊነት በማብቃት ከተሞች በወኑ እንዲለሙ ያደርጋል። በዚህም አዳማ፣ ባህር ዳር፣ ድሬዳዋ፣ ጎንደር፣ መቀሌ፣ ሐዋሳ፣ አርባ ምንጭ፣ ደብረብርሃን፣ ጂማ፣ ነቀምት፣ ጅግጅጋና ሰመራ ቢያንስ አንድ ሚሊዮን ሕዝብ ማስተናገድ የሚችሉበትን አቅም በአስር ዓመት ውስጥ መፈጠር አለበት።

ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ የተቀናጀ የከተሞች ልማት ፈንድ በማቋቋም ከፌደራል መንግሥትና ከተሞቹ ከሚገኙባቸው የክልል መንግሥታትና የልማት አጋሮች እንደዚሁም ከመላው የከተሞቹ ነዋሪዎች ኃብት በማሰባሰብ ከተሞቹን የኢንዱስትሪ፣ የቱሪዝምና የንግድ ማዕከል የማድረግ ሥራ መሠራት ይገባዋል። አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ከባለድርሻዎች ጋር በመምከርና በጉዳዩ ላይ ዝርዝር ጥናት እየሠሩ ከአዲስ አበባና ድሬዳዋ ተጨማሪ የፌደራል ከተሞች እንዲኖሩ በማድረግ የዋና ከተማዋን ጫና እንዲጋሩ ማድረግ ይቻላል፡፡

ሁለትና ከዚያ በላይ ዋና ከተሞች ያላቸው አገሮች

ቁጥር	አገር	ዋና ከተሞች
1	ቤኒን	ኮቶኑና ፖርቶ-ኖቮ
2	ቦሊቪያ	ላ ፓዝ ና ሱክሬ
3	ቺሌ	ሳንቲያጎና ቫልፓራይሶ
4	ጆርጂያ	ኩታይሲ ና ተቢሊሲ
5	ሆንዱራስ	ኮማጉዌላ ና ቴጉሲጋሊፓ
6	አይቮሪ ኮስት (ኮት ዲቯር)	አቢጃን ና ሙሶኩሮ
7	ማሌዢያ	ኩዋላላመፑርና ፑትራጃያ
8	ሞንቴ ኔግሮ	ሴቲኜና ፖድጎሪካ
9	ኔዘርላንድስ	አምስተርዳምና ዘ ሄግ
10	ደቡብ አፍሪካ	ብሎመ ፎንቴይን፣ ኬፕ ታውንና ፕሪቶሪያ
11	ደቡብ ኮሪያ	ሴጆንግና ሴኡል
12	ስሪላንካ	ኮሎምቦና ኮቴ
13	ስዋዚላንድ	ሎባምባና ምባባቤ
14	ታንዛኒያ	ዳሬሰላምና ዶዶማ
15	ምዕራብ ሳሓራዊ	ላዩኔና ቲፋሪቲ

ምንጭ፡- worldatlas.com

* የዜጎች መድረክ የኢዜማን አቋሞች ከማስረዳት በተጨማሪ የኢዜማ አባላት እና ደጋፊዎች እንዲሁም ኢትዮጵያዊያ በሀገራዊ ጉዳዮች ላይ ምክንያታዊ ውይይቶች የሚያደርጉበት መድረክ ነው፡፡ በዚህ ጽሑፍ የተጠቀሱት ሀሳቦች የጸሐፊው ሲሆኑ፣ ኢዜማ በአዲስ አበባ እና በአጠቃላይ የከተሞች ልማትን በተመለከተ ዘርፍዘለል የፖሊሲ ሰነድ በቅርቡ ይፋ ያደርጋል፡፡

የኢዜማ ምክትል ሊቀመንበር በሰሜን አሜሪካ ለሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ምስጋና አቀረቡ

መስከረም 29 ቀን 2012 ዓ.ም (የዜጎች መድረክ)

የኢትዮጵያ ዜጎች ለማኅበራዊ ፍትህ (ኢዜማ) ምክትል መሪ አንዱዓለም አራጌ እሁድ መስከረም 25 ቀን 2012 ዓ.ም በአሜሪካ ከሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ጋር በዋሺንግተን ዲሲ ከተማ ተወያዩ፡፡

ምክትል መሪው በእለቱ “ለሁሉም ዘመን አለው” በሚል ርዕስ ያዘጋጁትን ፅሁፍ ለውይይቱ ተሳታፊዎች አቅርበዋል፡፡ የኢትዮጵያ ዳያስፖራ ያበረከተው አስተዋፅኦ ከፍ ያለ መሆኑን በጽሑፋቸው ያወሱት መሪው “ስለእናንተ የቱን አንስቼ የቱን እንደምጥል አላውቅም፤ ለገንቢ አስተዋፅኦአችሁ ምስጋና ቢያንስ እንጂ አይበዛባችሁም” ሲሉ ተደምጠዋል፡፡

ምክትል መሪው በዚሁ ጽሑፋቸው ለለውጥ ባለቤትነት የሚደረገውን ሽሚያ በሚመለከት ‹‹አንዳንዶች የታየውን የለውጥ ብልጭታ ወደ ዴሞክራሲ ንጋት እንዲቀየር ከመትጋት ይልቅ የለውጡ አልፋ እና ኦሜጋ እነሱ እንደሆኑ በመተረክ ጊዜያችሁን ያጠፋሉ፡፡ ትግላቸው ለእውነተኛ ዴሞክራሲ ወይስ በታሪክ ሽሚያ ላይ ቀዳሚ ሆኖ ለመታየት ነው ይህን የሚያደርጉት?›› ሲሉ ጠይቀዋል፡፡ የፖለቲካ ችግራችንን በሚመለከት ላነሱት ሀሳብም ‹‹የፖለቲካ ተዋፅኦዋችን ከእኔ ሀሳብና መንገድ ውጪ ሌላ ሀሳብ መንገድ የለም›› የሚል መሆኑን አስታውሰው ይህ ዓይነቱ አካሄድ ፊፅሞ ሊዘምን ይገባል በማለት አሳስበዋል፡፡ ፖለቲከኞች የምናስፈልገው ችግሮችን ለማቃለል እንጂ ችግሮችን ለማወሳሰብ አይደለም ሲሉ ተደምጠዋል፡፡

አንዱዓለም አራጌ፣ ኢትዮጵያ በታሪኳ ወሳኝ ምዕራፍ ላይ እንደምትገኝና ይህን ወሳኝ የምዕራፍ ወቅትም ‹‹ከአድዋ የላቀ የቁርጥ ቀን ነው›› ብለውታል፡፡ ኢትዮጵያ ታላቅ እንድትሆን ከልብ የምንሻ ከሆነ ተለያይተን ታላቅ ልናደርጋት አንችልም ሲሉም ተደምጠዋል፡፡ ምርጫው አሁንም እኛ ዘንድ ነው ያሉት ምክትል መሪው ተያይዘን እንውደቅ ወይስ ተያይዘን ፀንተን እንቁም በማለት ጥያቄ አቅርበዋል፡፡

ለሁሉም ዘመን አለው በሚል ርዕስ ያዘጋጁትን ጽሑፍ ካጠናቀቁ በኋላም ከውይይቱ ተሳታፊዎች ለተነሳላቸው የተለያዩ ጥያቄዎች ምላሾቻቸውን ሰንዝረዋል፡፡ አንዱዓለም አራጌ ከዲሲ በመቀጠል በአትላንታ ከተማ ከሚኖሩ ኢትዮጵያዊያን ጋር ውይይት ያደርጋሉ፡፡

ኢዜማ በኢንሳሮና ዋዩ ወረዳ በደነባ ከተማ ህዝባዊ ስብሰባ አካሄደ

መስከረም 29 ቀን 2012 ዓ.ም (የዜጎች መድረክ)

የኢትዮጵያ ዜጎች ለማኅበራዊ ፍትህ (ኢዜማ) በሰሜን ሸዋ በኢንሳሮና ዋዩ ወረዳ በደነባ ከተማ መስከረም 25 ቀን 2012 ዓ.ም ሕዝባዊ ስብሰባ ማካሄዱን የኢዜማ የድርጅት ጉዳይ ኃላፊ ዋሲሁን ተስፋዬ አሳወቁ፡፡

ስበሰባውን የመሩት የኢዜማ ዋና ጸሐፊ አበበ አካሉና የፌዴሬሽን ምክር ቤት አባላት ዕጩ ተወካይ ዳንኤል ሺበሺ ከኅብረተሰቡ ለቀረበላቸው ጥያቄዎች መልስ ከመስጠት ባሻገር የኢዜማንም ዋነኛ ግቦች እና ቀጣይ ሥራዎችን ለተሰብሳቢዎች አብራርተዋል፡፡ በስብሰባው ላይ የኢዜማ አመራሮች፣ ደጋፊዎች፣ የተፎካካሪ ፓርቲ አባሎችና የአካባቢው ነዋሪዎች በተገኙበት ከግማሽ ቀን በላይ የፈጀ ውይይት ተካሂዷል፡፡

ኢዜማ ወደ ደነባ ለመምጣትና ከኅብረተሰቡ ጋር ለመወያየት ዘግይቷል ያሉት የከተማዋ ነዋሪዎች በሰሜን ሸዋ እየተፈጠረ ያለውን ችግር ኢዜማ በትኩረት እየተከታተለ መፍትሔ እንዲያገኝ ሊያደርግ ይገባል ብለዋል፡፡ መድረኩን የመሩት የኢዜማ አመራሮችም ‹‹በሰሜን ሸዋ እየተፈጠረ ያለው ችግር እንዳይስፋፋ የራሳችንን ጥረት እናደርጋለን፤ ነዋሪው በሰላም ወጥቶ በሰላም እንዲገባ ከሚመለከተው አካል ጋር እየሠራን ነው፡፡›› ብለዋል፡፡ ኢዜማ ከምርጫ ቦርድ እውቅና አግኝቷል? ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ ኢዜማ ለምርጫ ቦርድ መረጃዎችን እንዳስገባ እና ከምርጫ ቦርድ ለቀረቡ ጥያቄ መልስ እየሰጠ እንደሚገኝ፤ ቦርዱም ለኢዜማ ጊዜያዊ ፍቃድ መስጠቱን በማሳወቅ በቅርብም ሙሉ እውቅና እንደሚሰጠው ገልጸዋል፡፡

በቀጣይም በሰሜን ሸዋ እነዋሪ እና በደብረ ብርሃን ከተማ ተመሳሳይ ሕዝባዊ ስብሰባ እንደሚኖር የድርጅት ጉዳይ ኃላፊው አሳውቀዋል፡፡